

Profesionālās izglītības kompetences centrs
"Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola"

K.Valdemāra iela 139, Rīga, LV-1013, tālr. 67360823, e-pasts rdmv@rdmv.lv

Mācību līdzeklis
Viduslaiku pilsētas fenomena
skatījums
starppriekšmetu saiknes
pielietošanas kontekstā

Autore: Anna Kalvāne

Profesionālās izglītības kompetences centra
„Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola”
vēstures skolotāja

2017

Mērķis: starppriekšmetu saiknes pielietošana - Latvijas un pasaules vēstures, mākslas vēstures, kultūras (relīģiju un mūzikas) vēstures, literatūras vienotās mācību stundas-ekskursijas laikā Vecrīgā viduslaiku vēstures objektu apskatei un izpētei – šo mācību priekšmetu satura pilnveidošanai, kopsakarību redzējumam un reprodūktīvai uztverei.

Mācību stundas -projekta raksturīgas iezīmes:

- interdisciplināra mācīšana un mācīšanās;
- mācību procesa orientācija uz problēmu;
- rezultāts un darbība ir vienlīdz nozīmīgi;
- atbilžu un kopsakarību meklēšana uz izglītojamajiem svarīgiem jautājumiem.

Mācību stundas uzdevumi:

- palīdzēt izglītojamajiem monolītāk izprast un pielietot šajos mācību priekšmetos iegūtās zināšanas par viduslaiku pilsētu iedzīvotāju dzīvesveidu, salīdzinot to ar mūsdienu pilsētu dotajām kultūras un sadzīves iespējām;
- praktiski apzināt laikmeta līniju šo mācību priekšmetu kontekstā;
- gūt emocionālu pārdzīvojumu, paplašināt redzesloku un iespējas izmantot tiešo uztveri;
- radīt iespēju tieši saskatīt un analizēt citu gadsimtu dzīvesveidu.

Uz interdisciplināritātes pamata veidotais saturs un struktūra pedagogu un izglītojamo darbības didaktiskajā sistēmā

Uz starppriekšmetu saiknes pamata veidotajā didaktiskajā sistēmā pārkārtojas visi pedagogu un izglītojamo darbības etapi. pedagogu mācošajai un audzēkņa izzinošajai mācību darbībai ir kopīga procesuālā struktūra: mērķis – motīvi – saturs – līdzekļi – rezultāts - kontrole.

Tomēr saturs šajos posmos atšķiras darbībā, ko veic ar vadošu raksturu pedagogs un vadītu darbību audzēknis. Interdisciplināritātes ietekmējošo posmu saturs un to realizēšanas veidi iegūst specifisku nokrāsu (*skatīt tabulu Nr.1*).

Pirmais etaps: pedagogs izvērza objektīvi nozīmīgu interdisciplināru mērķi, kurš atspoguļojas mācību uzdevumos.

Izglītojamajam tas tiek piedāvāts kā izglītojoši – izzinošs mērķis un pasniedzēja vadībā:

- jāapzinās tā starppriekšmetu būtība,
- jārealizē tā noteikumu analīze, nepieciešama pamatzināšanu no dažādiem priekšmetiem atlase,

Šajā procesā svarīgi vadīt izglītojamo uzmanību, domas, gribu un aktivitāti ne tikai uz jaunu, apkopojamo zināšanu iegūšanu un darbības veidiem, bet arī uz pārņemšanu un sintēzes prasmju, personības kvalitātes talantu un interešu attīstību.

Ierosinotais etaps.

- Pedagoģs, vadoties no kolektīvās sadarbības un kopīgu mērķu (vispusīgas un harmoniskas personības attīstības) sasniegšanas:
 - stimulē izglītojamo interesi par pasaules uzskatu un asioloģiskām zināšanām,
 - uz jēdzienu apkopojumu, izpratni un pielietojumu no dažādiem mācību priekšmetiem,
 - akcentē audzēkņu praktisko un personīgo pētāmo interdisciplināro problēmu apgūšanas panākumu nozīmīgumu,
- Izglītojamais aktualizē mācību izzinošos motīvus, mobilizē savu gribu.

Saturiskais darbības etaps.

- Pedagoģis atklāj jauno mācību vielu, vienlaicīgi aktualizējot pārējo priekšmetu pamatzināšanas, pielietojot pārņemamos, kopīgos faktus, likumus teoriju līmenī.
- Starppriekšmetu saiknes realizēšanas veidi var būt ļoti dažādi: pedagoga skaidrojums, diskusija par atkārtotāmo vielu, patstāvīgs, radošs audzēkņu darbs.

Līdz ar to izmainās arī izglītojamo mācību- izzinošās darbības raksturs (no reproduktīvās uz meklējumu un radošo darbību).

Vienlaicīgi ar satura apgūšanu mainās arī darbības operatīvā puse:

- Izglītojamie, izmantojot uzskates līdzekļus, kuriem ir veicinoša dažādu mācību priekšmetu zināšanu apkopošanas ievirze; veic aktualizācijas, pārnesanas, sintēzes darbību, dod jauno secinājumu aksioloģiskas nozīmes vērtējumu, tā mutisku nostiprināšanu

Šajā procesā notiek:

- agrāk apgūto zināšanu nostiprināšana un jaunu apkopjošo iemaņu veidošanās (priekšmetu un starppriekšmetu);
- izzinošās iemaņas pilnveidojas mijiedarbībā ar novērtējošām, komunikatīvām, organizējošām, mutiskām, radošām, praktiskām iemaņām, tādā veidā stimulējot audzēkņu mācību un darbības motivāciju.

Rezultatīvais etaps.

Šajā darbības etapā formējas secinājumi, apkopojumi, kuri iekļaujas zinātniskajā, tikumiskajā pasaules uzskata zināšanu sistēmā, kad fiksējas jaunas, pilnīgākas zināšanas un iemaņas, kad ir redzami panākumi motivācijas un mācību procesa darbā, kuri balstās uz interdisciplināritāti.

Kontrolējošais etaps.

Mācību priekšmetu pedagogi veic izglītojamo sagatavotības novērtējumu savstarpēji saistošajos mācību priekšmetos. Tas stimulē izglītojamos veikt pašnovērtējumu un zināšanu sintēzes un kompleksas pielietošanas praksē paškontroli.

Tādā veidā interdisciplināritāte kā mācību princips sevī iekļauj gan mūsdienīgas mācību stundas prasības, gan mācību un audzināšanas vienotības principu.

Starppriekšmetu saiknes realizācija bagātina mācību metodes, ienesot jaunus zināšanu apkopošanas, klasifikācijas, pielietojuma izprašanas paņēmienus un formas.

Neizbēgami ir nepieciešamas kompleksās mācību formas:

- apkopjošas stundas;
- semināri;
- konferences, kurās tiek apspriestas starppriekšmetu tēmas.

Izšķir šādas interdisciplinārās saiknes realizācijas procesa mācību organizācijas formas:

- 1.individuālās formas- mājas un klases uzdevumi, referāti, esejas starppriekšmetu tematikā;
 2. grupveida formas- jaunrades uzdevumi, praktiskie darbi, spēles, uzskatāmu kompleksu uzskates līdzekļu sagatavošana, nodarbības tematiskajās grupās;
 3. frontālās starppriekšmetu stundas; semināri, ekskursijas, konkursi, tematiskie vakari.
- Īpaši efektīvi- kompleksi semināri, integrētās mācību dienas.

Starppriekšmetu saikni realizējošas stundas var būt triju veidu:

1. fragmentārās – ar interdisciplinārās saiknes elementiem;
2. mezglu - starppriekšmetu saikne darbojas visas stundas organizācijā, visas tēmas ietvaros;

3. sintezētās - sociāli organizētās, apvienotās stundas, kurās izglītojamie zināšanas koncentrē un aktualizē no dažādiem priekšmetiem, ar mērķi atklāt kopīgus apvienojošus likumus un principus.

Stundas sasniedz efektivitāti, jo darbojas šādi stundu vadīšanas didaktiskie nosacījumi:

- interdisciplināro stundu uzdevumu koordinācija uz citu mācību priekšmetu satura un metodikas pamata;
- izglītojošu, attīstošu un audzinošu stundu uzdevumu konkretizācija, ņemot vērā starppriekšmetu saikni;
- stundas veidošana pēc saistīto priekšmetu kopējā satura;
- dažādu metodisko līdzekļu racionāla izmantošana (problēmu risināšana, uzskatāmība, patstāvīgo darbu, individuālās pieejas u.c. paņēmieni izmantošana).

Darba autore uzskata, ka ne mazāk būtisks ir arī pozitīvs emocionāls. Bez tā nevar būt atbrīvota radošā darbība, kas balstās arī uz emocijām.

Interdisciplinārās stundas „Viduslaiku pilsētas fenomena izpētes” sagatavošanas un norises apraksts

Stundas sagatavošanas soļi:

- izglītojamie mācību stundās apguvuši teorētisko materiālu,
- pedagogi sazinās ar Rīgas vēstures un kuģniecības muzeju
- izglītojamo grupai (2 līdz 3 audzēkņi) tiek dots uzdevums

divu nedēļu laikā sagatavot prezentāciju par vienu viduslaiku pilsētas objektu: Melngalvju nams, Rātsnams un rātslaukums, Konventa sēta, Jura baznīca un Baltā pils (tagadējais Dekoratīvās mākslas un dizaina muzejs), Doma baznīcas ansamblis, Lielā Ģilde, Mazā Ģilde, Līvu laukums, Pulvertornis.

Katru objektu jāprezentē interdisciplinārās saiknes skatījumā, tas ir caur Latvijas un pasaules vēstures; literatūras; mākslas vēstures; kultūras (relīģijas un mūzikas) vēstures prizmu.

Mērķi un uzdevumi

Atklāt viduslaiku pilsētnieka dzīvesveidu, izmantojot starppriekšmetu saikni.

Paņēmieni un metodes:

- -grupu darbs;
- kooperatīva mācīšanās.

Zināšanu, prasmju, iemaņu, attieksmju apguve un pilnveidošana:

- -izglītības satura precīzāka noteikšana un notikuma kopainas redzējums, ar interdisciplināritāti novēršot mācību priekšmetu materiāla lieku dublēšanu,
- zinātnisku jēdzienu un pasaules uzskata veidošana,
- mūsdienu pilsētnieka dzīvesveida salīdzināšana un saskarsmes punktu redzējums vēsturiskajā kontekstā.

Vērtēšana:

Izglītojamie par paveikto saņem vērtējumu (atzīmi). Vērtēšanas kritēriji balstās uz prasmi strādāt ar informācijas avotiem, prasmi veidot laikmeta ainu, prasmi sintezēt un iegūt izvirzītās problēmas kopainu un vispusīgu analīzi.

Stundas norise

1. Stunda notiek Vecrīgā, brīvā dabā, pie iepriekšminētajiem viduslaiku objektiem.
2. Katra grupa prezentē savu objektu, pedagogi papildina izglītojamo stāstījumu, tā veidojot izglītojamo un pedagogu dialogu, viedokļu daudzveidību, ieklausīšanos vienam otrā.
3. Stunda turpinās Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā, gida pavadījumā izglītojamie skatās no viduslaikiem saglabājušās liecības,
4. Refleksija - izglītojamie saņem testu lapas, atbild uz jautājumiem, tai skaitā aizpilda tabulu, ar pašvērtējumu, savstarpējais vērtējums,, tajā iekļauts arī pedagogu vērtējums.

Stundas novērtējums.

Šāda veida stundā ir:

- -Teorētisko zināšanu sasaiste ar praksi

- mācību un uzskates līdzekļu iespējami daudzveidīgs, vispusīgs pielietojums (viduslaiku objekti dabā, muzejā),
- iespēja iepazīties ar profesionāla vēsturnieka, muzeja gida skatījumu, izvērtējot un salīdzinot to ar izglītojamo esošajām zināšanām un vērtējumiem,
- izglītojamie un pedagogi gūst emocionālu pārdzīvojumu, nonākot tiešā saskarē ar viduslaiku pilsētas objektiem un viduslaiku mūziku (piemēram, pedagoga izpildījumā).
- izglītojamie veic radoša, pētnieciska rakstura darbības, pielietojot starppriekšmetu saikni.

Grupu darbu vērtējumam var izmantot anketas no M.Rubanas grāmatas "Mācīties darot" (Rīgā: RaKa, 2000)